

Міністерство освіти і науки України

**Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого**

Харківська асоціація політологів

**УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ:
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
АНАЛІЗ СУЧАСНОСТІ
ТА ПРОГНОЗ МАЙБУТНЬОГО**

Збірник матеріалів XVII Всеукраїнської наукової
конференції викладачів, молодих науковців і студентів

10 грудня 2015 року

Харків
«Право»
2015

УДК 159.9+316.3(05)
ББК 60.562.2
У45

Редакційна колегія:

А. П. Гетьман, доктор юридичних наук, професор (голова);
М. П. Требін, доктор філософських наук, професор;
Л. М. Герасіна, доктор соціологічних наук, професор;
Г. П. Клімова, доктор філософських наук, професор;
С. В. Куцепал, доктор філософських наук, професор;
В. Л. Погрібна, доктор соціологічних наук, професор;
І. О. Поліщук, доктор політичних наук, професор;
В. Д. Воднік, кандидат філософських наук, доцент;
О. В. Волянська, кандидат соціологічних наук, доцент;
В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент;
І. В. Підкуркова, кандидат соціологічних наук, доцент;
О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук, доцент;
І. В. Головка, кандидат політичних наук.

У45 **Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього** : зб. матеріалів XVII Всеукр. наук. конф. викладачів, молодих науковців і студентів, 10 груд. 2015 р. – Х. : Право, 2015. – 744 с.

ISBN 978-966-458-916-8

У збірнику представлені матеріали учасників XVII Всеукраїнської наукової конференції викладачів, молодих науковців і студентів «Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього», проведеної 10 грудня 2015 р. Тематика конференції: політична, соціальна та правова сфера українського суспільства, основні історичні етапи розвитку соціально-політичної доктрини, концептуалізація влади у соціально-політичному дискурсі, проблеми розбудови демократичної, правової, соціальної держави і громадянського суспільства в Україні, подолання деструктивних чинників у соціально-політичному житті українського соціуму, національна безпека України, міжнародні відносини в умовах глобалізації, актуальні питання конфліктології та ораторського мистецтва.

Збірник розрахований на студентів вищих навчальних закладів України, які вивчають політологію, соціологію, конфліктологію, основи національної безпеки України і ораторське мистецтво.

УДК 159.9+316.3(05)
ББК 60.562.2

ISBN 978-966-458-916-8

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015
© Оформлення. Видавництво «Право», 2015

корпорацій. При цьому не враховується теоретична несумісність в межах єдиної економічної політики всіх перерахованих заходів.

Відповідно до цього, пропонуючи ліберальну модель економічного зростання для України, слід враховувати, що без чітких алгоритмів її практичного втілення та за відсутності суб'єктів адаптації принципів цієї моделі на рівень економічної політики держави, вона не отримає змогу бути реалізованою. Підсумовуючи, слід сказати, що основні політичні сили в Україні тією чи іншою мірою готові започаткувати процес лібералізації вітчизняної економіки. Все це дає змогу зробити висновок, що втілення у життя принципів економічного лібералізму є цілком реальним і потребує пришивдшеного перенесення теоретичних узагальнень на рівень практичних дій.

Сахань О. М.

кандидат соціологічних наук, доцент,
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

В умовах сучасної політичної ситуації в Україні, що крокує революційним шляхом реформування політичної та економічної систем, наміченим Конституцією та ідеалами Майдану, в центр суспільної уваги постає проблема політичної відповідальності — необхідної складової демократичного суспільно-політичного устрою, взаємовідносин народу і влади, громадянського суспільства і держави.

Політична відповідальність розглядається більшістю дослідників як відповідальність суб'єктів політики перед народом за належне здійснення публічної влади, реалізацію органами державної влади та їх посадовими особами своїх функцій і повноважень відповідно тим умовам і завданням, які постали перед країною і суспільством. Політична відповідальність визначає якісні характеристики здійснення влади в державі, демонструє наскільки застосування влади суб'єктом владарювання відповідає потребам об'єкта владарювання, сприймається ним як належне, необхідне, доцільне.

Сферою застосування політичної відповідальності є політична діяльність. Оскільки головним суб'єктом публічної влади в суспільстві виступає держава, остільки саме вона несе політичну відповідальність перед громадянами за діяльність владно-управлінських структур та можновладців різних

рангів, які не спроможні розробити та втілити в життя політику, яка відображає прогресивні напрями розвитку суспільства максимально корисні для блага людей, за порушення суб'єктами влади політичних норм, домовленостей, неправомірні рішення та дії, невиконання взятих на себе зобов'язань, в тому числі, щодо реалізації схвалених соціумом програм. Основними інституціональними засобами реалізації такої відповідальності в сучасних демократичних державах є вибори та референдум — технологічні форми соціального діалогу між громадянами та їх об'єднаннями із різними політичними суб'єктами, в ході якого з'ясовується наскільки ефективно було використано владний потенціал можновладцями.

В Україні затвердилася практика реалізації політичної відповідальності суб'єктів публічної влади через вибори, під час проведення яких виборці не голосують за кандидатів у депутати наступного складу парламенту або список кандидатів від представленої у парламенті політичної партії і вона не долає виборчого бар'єру, якщо кандидати на посади до певних органів влади під час своєї каденції не встановили стійкий зв'язок із громадськістю та не виправдали очікування громадян. Або електорат не віддає свої голоси за особу, яка повторно балотується на посаду президента. Тим самим суспільство демонструє претендентам на керівні посади в державі, що кандидати втратили свою легітимність, проводячи неефективну та неякісну політику або проголошені ними плани нереальні, а програми нездійснені. Таким чином, політична відповідальність виконує контрольно-захисну функцію від деструктивної політики некомпетентних управлінців, що стимулює подальший розвиток політичних інститутів і державного управління, зростання ролі громадянського суспільства.

Нинішнє політичне керівництво України продовжує традицію розвитку демократичних тенденцій української державності, роблячи акцент на затвердженні європейського вектору зовнішньополітичного курсу, що передбачає перехід до стандартів належного управління як основи стрижневої основи демократизації суспільства, утвердження політичної відповідальності управлінської еліти. Однак під час розв'язання злободенних суспільних проблем, обтяжених війною на сході країни, економічною кризою, політичною нестабільністю та психоневротичним станом нашого суспільства, українська влада не завжди використовує демократичні методи, вдаючись час від часу до спроб поставити під свій контроль суспільну свідомість та морально-етичні засади світогляду соціуму, що працює на дискредитацію ідеї демократії в очах широкого загалу суспільства і є серйозною загрозою демократичному розвитку та національній безпеці України.

З одного боку, в нашому суспільстві не сформувалися сталі політичні норми та традиції, що могли б чинити істотний вплив на поведінку представників влади, як це відбувається в сучасних демократичних політичних системах, де в масовій свідомості є розуміння того, що «реальне користування правами нерозривно пов'язане з відповідальним ставленням до обов'язку, добробут залежить від кількості та якості праці, стабільність і правопорядок — від неухильного дотримання закону всіма без винятку громадянами». З іншого, новій політичній еліті країни, яка представлена переважно носіями старих цінностей, які були виховані на знаннях та правилах функціонування української влади та еліти в умовах радянського соціалізму, котрий був здебільшого системою «колективної безвідповідальності», важко вдається проведення реформ. Більшість представників українського політикуму не мають внутрішньої мотивації для демократичних перетворень в країні і почувують себе комфортно в старому інституційному середовищі, припускаючи тривале узгодження обговорюваних питань з усіма акторами політичного процесу, в тому числі, з політичними партіями, політичними та громадськими лідерами, громадянами.

В свою чергу, деякі впливові політичні партії в Україні, здійснюють політичну мобілізацію мас не на демократичні перетворення, а на конфліктні інтереси, суспільні розбіжності та суперечності, що блокує діяльність інститутів влади і державного управління, застосування законів. Суспільство також ще не призвичаїлося до демократії, як стилю життя, мислення, способу самореалізації, обираючи методи революційних перетворень і революційну риторику як вплив на безвідповідальну діяльність можновладців. Проголошений Помаранчевою революцією курс на удосконалювання механізмів політичної відповідальності всіх учасників політичного життя, як гарантії демократичних перетворень, знайшов своє втілення у широких дискусіях в суспільстві про можливість залучення до відповідальності представників колишньої влади. Тоді ж почала активно обговорюватися проблема доцільності законодавчого закріплення процедури люстрації. Недосконалість існуючої моделі відповідальності органів публічної влади, відверте гальмування з боку управлінських структур пошуку механізму її очищення призвели до того, що після революції Гідності суспільство самостійно почало проводити «народну люстрацію» — один зі способів висловити своє ставлення до тих, хто штовхав і штовхає країну до прірви. Нажаль більшість людей не замислюються над тим, що ефективність демократичних перетворень в Україні залежить і від відповідальності самого народу, як джерела

і суб'єкта публічної влади за все, що відбувається в державі. Бо народ, обравши владу, потім випробує на собі наслідки дій політиків, під управлінням яких він знаходиться. Кожна людина солідарно відповідає за те, як нею керують, які порядки встановлює державна влада, сформована виборцями.

Для забезпечення успішного демократичного реформування в нашій країні не достатньо лише успішного функціонування інститутів політичної відповідальності в системі вищих органів державної влади та запровадження політичної відповідальності в законодавство і політичну практику. Подальший поступальний рух України шляхом демократії можливий за умов налагодження механізмів політичної відповідальності держави, суспільства та громадянина на засадах взаємної відповідальності. Важливу роль у виконанні цього завдання суспільство покладає на представників політико-управлінських еліт, які самі повинні бути взірцем моральності та порядності, компетентності та професіоналізму, відтворюючи політичну волю суспільства через діяльність владних інститутів та особисту поведінку. Наближенню до «реальної» демократії буде сприяти підняття рівня політичної культури, формування демократичного мислення через освітньо-виховний процес та засоби масової інформації, засвоєння суспільством та владою норм цивілізованої поведінки та культури спілкування між громадянським суспільством і державою, об'єктивності, прозорості та гласності в діяльності органів публічної влади, усвідомлення відповідальності політико-владної еліти за все, що діється у соціумі, розуміння громадянами того, що неможливо будувати ефективну демократичну країну без особистої відповідальності за свою діяльність та вчинки.

Ставченко С. В.

кандидат філософських наук, доцент,
Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара

ТЕХНОЛОГІЯ «ПСЕВДОКРИЗОВОЇ ПОВЕДІНКИ» ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Важливе місце в структурі політичного антикризового управління посідають технології «псевдокризкової поведінки». Тут варто наголосити, що мова не йде про диверсію, ініціювання кризи з метою навмисного погіршен-